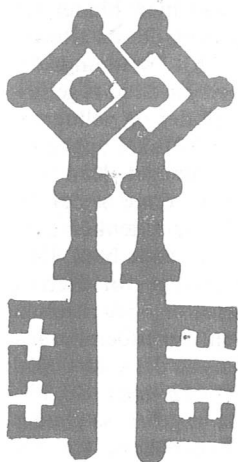
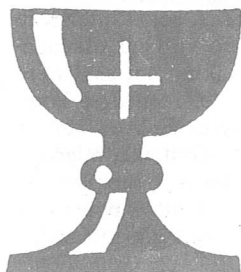
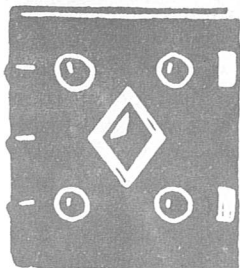

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

2/1983

RØGELSEN

UNDER Israeliternes ørkenvandring skete der det helt afgørende i menneskehedens historie, at Gud sagde til Moses: »Du skal indrette mig en helligdom, for at jeg kan bo midt iblandt dem. Du skal indrette boligen og alt dets tilbehør nøje efter det forbillede, jeg vil vise dig» (2. Mos. 25,8). Nu vil Gud ikke længere kun komme som gæst, som han i sin tid kom til Abraham. Nu vil han bo fast midt mellem mennesker. Derfor skal der være et hus, helliget Herren, og denne bolig skal naturligvis ikke indrettes efter menneskers forgodtbefindende, men efter Guds vilje med Himmelen som forbillede, så vidt det er muligt på jorden. Derfor optager skildringen af Tabernaklet megen plads i Bibelen, og tager vi Bibelen alvorligt som Guds Ord, så må alt dette også optage os, så vi bliver ivrige efter at gøre det, Herren vil. Guds Hus skal indrettes, så Gud »kan føle sig hjemme der». Men her skal vi kun se på brugen af røgelse.

Der er i Himmelen et røgelsesalter, jfr. bl.a. Johs. Åbenb. 8,3. Derfor må der også i den jordiske helligdom være plads for røgelse. Det gamle danske navn er meget malende: virak. Det kommer af tysk Weihrauch, den viede, indviede, hellige røg, et offer til Gud.

Gud sagde til Moses: »Fremdeles skal du lave et alter til at brænde røgelse på» (2. Mos. 30,1). Det skal være kostbart, af akacietræ, Sinaiørkenens træ, overtrukket med guld. Det skal stå i Tabernaklet i den del, der kaldes: »Det Hellige», midt på gulvet foran det forhæng, der dækker pagtens ark. Så betydningsfuld en plads tilkommer der det. Derfor kaldes det også for »alteret for Herrens åsyn» (3. Mos. 16,12). Ofte kaldes det »Det indre alter» i modsætning til brændofferalteret uden for Tabernaklet. Eller »det gyldne alter». Alt dette fortæller os, hvor stor vægt Gud lægger på røgelsen. »Det skal være et stadigt røgelsesoffer for Herrens åsyn fra slægt til slægt» (2. Mos. 30,8).

»Herren talte fremdeles til Moses og sagde...» (2. Mos. 30,34), og så følger Guds anvisning på, hvordan røgelsen skal tilberedes. Den skal bestå af fire dele: Stakte (Styrax, en busk, hvoraf man udvandt gummiharpiks), onyxmusling

(»brændt alene har den en ubehagelig lugt, men blandet med anden røgelse mister den sin onde lugt og tjener til at forstærke vellugten hos de andre ting, hvormed den blandes«), galbanum (en meterhøj, flerårig skærmpilant. Dens harpiks har en skarp, gennemtrængende lugt og en bitter, terpentinatig smag), virak, en vellugtende harpiks fra små, tornede træer, højt værdsat blandt oldtidens folkeslag. Altså en mærkelig blanding af vellugt og stank. Jøderne kaldte tilmed galbanum for Djævelens skarn.

Når Gud således optræder som receptudsteder og apoteker, må røgelsen have en særlig guddommelig mening. Den skulle være en synliggørelse af bønne, der stiger op til Gud. Den fortæller noget om bøn: Røgelsesalteret stod midt på gulvet som det centrale stykke inventar for at sige, at »mit hus er et bedehus«. Det var et alter, thi bøn er offer: »Lad os da ved ham altid bringe Gud lovprisningsoffer, det er: frugt af læber, som bekender hans navn« (Hebr. 13,15). Det stod i det Hellige foran forhængen til det Allerhelligste (nogle gamle oversættelser siger: »alteret foran koret« (1. Kong. 6,22). Det er bedre end det danske »Indehallen«, for det Allerhelligste var ikke en hal. Det er vist også galt, når dansk oversættelse forklarer »alteret« i v. 20 om skuebrødsbordet. Det er nok også her røgelsesalteret, der tænkes på). Men selv om det stod uden for Guds særlige rum, så nåede røgen dog ind i det Allerhelligste og fyldte rummet: »Det skal være et stadigt røgelsesoffer for Herrens åsyn« (2. Mos. 30,8). Selv om vejen i den gamle pagt var spærret af forhængen, så nåede dog bønnens røgelseskyer frem til Gud. Hver morgen og hver aften blev røgelsesofferet bragt (2. Mos. 30,7-8). Det skete om morgenen før brænderofferet og om aftenen efter, således at bønne blev det første og det sidste.

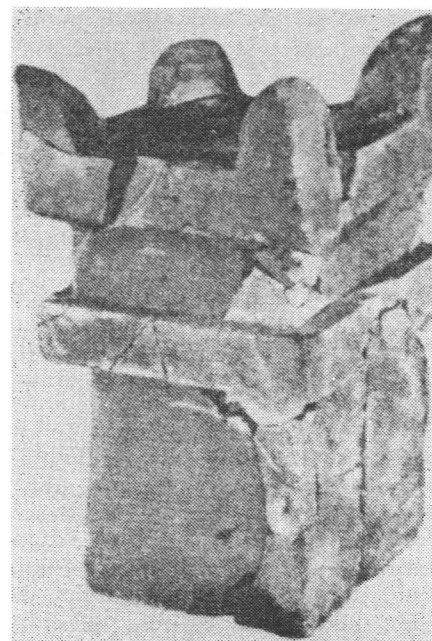
Derfor kunne også David sige: »Som røgoffer gælde for dig min bøn, mine løftede hænder som aftenoffer« (Ps. 141,2).

Røgelsen bestod altså af fire forskellige dele. Her har man fra gammel tid tænkt på de fire slags bønner: bøn, påkaldelse, forbøn og tak (1. Tim. 2,1). Men det er også naturligt at tænke på, at firtallet symboliserer hele menneskeheden fra de fire verdenshjørner, den bøn, der omspænder hele jorden. (Derfor er røgelsen naturligvis ikke beholdt romerkirken eller den engelske kirke, men hører hjemme overalt, hvor bønne stiger op til Gud!).

Røgelsen og det gyldne alter betød så meget for Gud og for hans menighed, at da jøderne blev bortført til Babylon, fik Jeremias en åbenbaring, hvorefter han skulle gemme tabernaklet, arken og røgelsesalteret (!) i en hule, og »stedet skal være ukendt, indtil Gud igen samler sit folk og viser sig nådig imod det« (2. Makk. 2,4 flg.).

Men røgelsen bestod altså af to dele vellugt og to dele stank, som Gud havde anordnet det. Dermed vil Gud tilkendegive, at vore bønner ikke blot skal være smukke, fromme, gode, men også komme fra et synderhjerte. Enhver bøn er velkommen for Gud. »Gud, vær mig synden nådig«, bad toderen i templet, og bønne nåede frem til Gud, selv om han stod langt borte, og han gik retfærdiggjort hjem.

Men derfor gik ypperstepræsten på den store forsoningsdag med blodet fra Det Allerhelligste og strøg det på alterets fire horn (3. Mos. 16,18). Forsoningsblodet skal rense vore bønner. Med røgelseskarret, panden med gløder og vellugtende røgelse (3. Mos. 16,12) skal ypperstepræsten gå ind bag forhængen. Kun med røgelse, med bøn tør vi nærme os det Allerhelligste. Og som svar skænker Gud folket det rensende, tilgivende blod. Der ved blev alteret højheligt for Herren (2. Mos. 30,10). Derfor er også røgelsen »hellig for Herren. Den, der tilbereder lignende røgelse for at nyde dens duft, skal udryddes af sin slægt« (2. Mos. 30,37). Men er det den rette røgelse, så glæder Gud sig. Moses velsigner Levi, for »de

Røgelsesalter af kalksten

skal bringe (vellugtende) offerduft op i din næse« (5. Mos. 33,10).

Og så har røgelsen en dybere betydning. Alt i den gamle pagt peger frem mod den kommende Messias, også røgelsen. Den hører ikke blot hjemme hos jøderne, men også hos de kristne.

Da Jesus var født, kom de vise mænd fra Østerland for at tilbede barnet. Med sig havde de gaver, som Gud selv havde givet dem ideen til, for disse gaver skulle fortælle, hvad det var for et barn, der var født.

Den anden af gaverne var røgelse. En mærkelig barselsgave, men dermed skulle der siges, at dette barn skulle blive den himmelske ypperstepræst. Som ypperstepræsten bragte røgelse ind for Herrens åsyn, sådan er Kristus gået ind i den himmelske helligdom for at frembære bønner til Gud: »Derfor kan han også helt og fuldt frelse dem, som kommer til Gud ved ham, fordi han altid lever, så han kan gå i forbøn for dem« (Hebr. 7,25). »Thi Kristus gik ikke ind i en helligdom, som

er gjort med hænder, men ind i selve Himmelen for nu at træde frem for Guds åsyn til bedste for os« (9,24). I den gamle pagt måtte røgelsesalteret renses ved blodet fra nådestolen. Det er et billede på det, der kom, da »Kristus gik ind med sit eget blod een gang for alle i den himmelske helligdom og vandt en evig forløsning« (9,12). I den gamle pagt var der forhæng mellem Gud og mennesker. Dette forhæng brast ved Jesu død. Nu er vejen til Gud åben. Vore bønner når frem til hans åsyn, renses ved Jesu blod, båret frem af hans forbøn for os.

Røgelsen er lavet af harpiks, der er fremkommet ved, at virakbuskene er ridset i barken, og væsken er strømmet ud dråbeformet, tåreformet. Bøn og tårer hører sammen. Sådan også hos Jesus: »Han har i sit jordelivs dage med høje råb og tårer opsendt bønner og nødråb til ham, der kunne frelse ham fra døden« (5,7). Derfor kan han også hjælpe os, når vi med gråd beder.

I det hele taget er røgelsen jo ikke et billede på en idyllisk bøn, men en kæmpende bøn. Også de stinkende elementer i røgelsen hører med i Jesu bøn. Han beder ikke blot sammen med »vellugtende helgener«, men også med ildelugtende syndere. Og som onyxmuslingens stank blev forvandlet til vellugt ved mødet med de duftende stoffer, sådan forvandles vor bøn ved mødet med Kristus, så den bliver velbehagelig for Gud. Der ligger et dybt evangelium gemt i røgelsen, naturligvis, fordi den er forordnet af Gud. »Synder nogen, så har vi en talsmand hos Faderen, Jesus Kristus« (1. Johs. 2,1). Hvis »visdommen« i Sirak kap. 24 er Kristus, så hører vi også her en sammenhæng mellem Kristus og røgelse: »Jeg udspreder duft som galbanum, onyx og stakte, ja, som røgelsesdampen i tabernaklet« (v. 15).

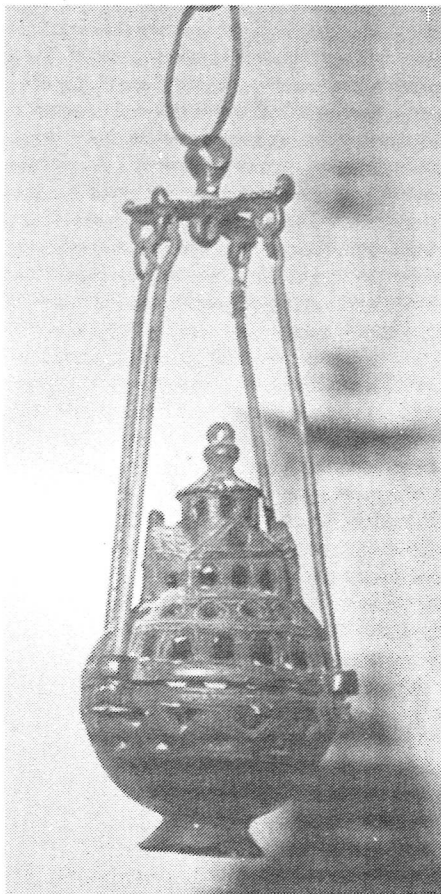
Men er røgelsen således en synliggørelse af bønne, som trods synd og tårer søger frem til Gud, så må den også støttes, først af ypperstepræsten Jesus Kristus, men så også af englene.

I Johs. Åbenb. kap. 8 hører vi, hvordan Johannes ser en engel komme til alteret med et guldrogelseskar, og der blev givet ham (af Gud) megen røgelse, for at han skulle lægge den til alle de helliges bønner på guldalteret (d.v.s. røgelsesalteret foran tronen. Og fra engelens hånd steg røgelsen op for Guds åsyn. Til kristenhedens bønner følger Gud ved sin engel megen røgelse for at støtte dem og rense dem, at de må nå frem for Guds åsyn. Guds menighed, bed til vor skaber i løn, engle beder med. Også i Åb. 5,8 hører vi, at de himmelske væsener havde hver en harpe og guldskåle, fyldt med røgelse, det er de helliges bønner. Men alle er de kun tjenere for den ene store forbeder i Himmelen, Jesus Kristus. »Jesus har med den nidkærhed, der brænder i hans hjerte, hidtil forvandlet hvert eneste lille røgelseskorn til en sødt duftende, himmelstigende sky, idet han har opsamlet hver eneste lille bøn, hvert eneste lille hjertesuk fra hele kristenheden og fra hele skabningen, og med utrættelig omsorgsfuldhed bragt dem frem for Faderen i Himmelen i en for Gud velbehagelig forbøn» (von Dittmann).

Men på et bestemt tidspunkt vil Gud vende røgelseskarret, og Guds vredes ild vil falde over jorden (Johs. Åbenb. 8,5). Røgelsen er udtryk for Guds hellighed, mest hans nåde, men vi kan også her møde Guds brændende vrede. Røgelsen er ikke bare vellugt og romantik. Den er ikke til at lege med!

Da kong Uzzija glemmer, at han er lægmand og trænger ind i templet, hvor han tager røgelseskarret, som kun de, som Gud har indviet til præstegerning, må røre, og vil bringe røgelsesofferet, bliver han spedalsk. Det er helligt, og derfor berøringsfarligt (2. Krøn. 26,16).

Og i Jer. 6,20 siger Herren: »Hvad skal jeg med røgelsen, der kommer fra Saba? Se, jeg sender ulykke over dette folk, frugten af deres fráfald, thi de lyttede ikke til mine ord og lod hånt om min lov». Røgelse hører ikke hjemme i et ulydigt folk. Så forvandles den til dom (jfr.

Røgelseskar af bronze fra Tapdrup kirke ved Viborg. Låget er formet som en borg, et billede på det himmelske Jerusalem.

3. Mos. 10,1-3).

Vi har to gribende eksempler på henholdsvis nåde og dom i forbindelse med røgelsen. I Dan. kap. 9 hører vi Daniels syndsbekendelse: »Medens jeg endnu talte og bekendte min og mit folks synd, kom manden Gabriel hastigt flyvende nær hen til mig ved aftenofferets tid og sagde: »Daniel, jeg er nu kommet for at give dig indsigt».

Men i Luk. kap. 1 hører vi om præsten Zakarias, som nu står ved sin præstegernings højdepunkt. Han skal gå ind i Herrens tempel og bringe røgelsesofferet. Og

hele folkemængden stod udenfor og bad, mens ofringen fandt sted (for røgelse og folkets bønner hører sammen). Da viste en Herrens engel sig for ham, stående ved højre side af røgelsesalteret (for røgelse og Herrens engel – Daniel? Den anden engel? – hører sammen). Engelen har et godt budskab til ham om det barn, der skal fødes ham, men Zakarias tvivler. Og så forvandles røgelsesofferet til dom: Du skal blive stum, fordi du ikke troede mit ord. Og i stumhed måtte han nu blive i templet, til hans tjenestes (på græsk: liturgis) dage var omme. Det er vel også noget af det, der ligger bag de advarende ord: »I må ikke ofre et lovstridigt røgelsesoffer derpå» (2. Mos. 30,9). Også i Tobias kap. 12 hører vi om engleforbøn, men her er det Rafael, der beder: »Jeg er Rafael, en af de syv hellige engle, som frembærer de helliges bønner, og som selv træder frem for den Hellige i hans herlighed» (v. 15).

Gud har skabt mennesket med alle dets sanser, også lugtesansen, for at Gud derved kunne komme i forbindelse med os og vi med ham. Når vi antænder den hellige røgelse, og huset fyldes med en vellugt, som minder os om duften i Para-

diset, så knyttes forbindelsen bagud til tabernaklet i ørkenen på Moses og Arons tid, men også forbindelsen opad til den himmelske helligdom. Og i midten her og nu står Jesus Kristus, sand Gud, født af Faderen i evighed, og tillige sandt menneske, født af jomfru Maria, og dermed sandsynligvis af ypperstepræsten Arons slægt (Luk. 1,5).

I den nyeste og i hvert fald den mest udførlige gennemgang af dette emne på dansk grund: »Die alten jüdischen Heiligtümer», af præsten i Tønder, Johannes Lundin, 1738, ender han gennemgangen af røgelsen med at sige: »Skriften peger ellers også mange andre steder på denne røgelse, men hvis det alt sammen skulle omtales, ville det blive for vidtløftigt. Vi har kun kort villet berøre den vigtigste hovedbetydning, og så at sige med det yderste af fingeren» (s. 186).

Til slut blot en lille engelsk historie om damen, der klagede til præsten over, at han brugte røgelse, hvortil han svarede: »Min gode dame! De må da være glad for, at De allerede her på jorden kan vænne Dem til det, De skal møde i Himmelen engang!»

Tage Lunn

VELKOMSTHILSEN

ved Aabningen af Bøns- og Arbejdsfællesskabet KIRKELIG FORNYELSEs Kirkestævne paa Gran 7.-10. Januar 1983 v/Sognepræst Kjell Meyer

VELKOMMEN til Gran-Stævnet 1983! Vi kan i Aar glæde os over at have Deltagere fra hele vort langstrakte Land – fra Varangerfjord til Iddefjord, og ligeledes fra vore Søster-Organisationer i Sverige og Danmark.

I Løbet af de kommende Dage her paa Granvolden vil vi forsøge at bære hverandres Byrder og dele hverandres Glæder i Herren.

Mange Fromhedsretninger er repræsenteret i Kirkelig Fornyelse. Det vil ogsaa afspejle sig paa dette Kirkestævne. Bøns- og Arbejdsfællesskabet Kirkelig

Fornyelse afspejler mange forskellige Traditioner. Det hører med til den almindelige Kirkes Rigdom. Men een Ting har vi fælles: I Bøn om Helligaanden vil vi paa Skriftens og vor Kirkes Bekendelsesgrund forny og opretholde vor Kirke som en levende, missionerende kristen Kirke, – og søge den Enhed, Herren bad om, for at Verden skal tro.

Vor Bøn til Gud Fader ved Sønnen i Helligaanden er, at dette Kirkestævne maa bringe Fornyelse til hver enkelt og i al vor Tjeneste i Kald og Stand, i Kirke og Menighed.

Jeg vil hilse jer med nogle Ord fra den hellige Skrift, hentet fra Profeten Esajas, Kap. 5, Versene 1-7:

Jeg vil synge en Sang om min Ven, en Kærlighedssang om hans Vingaard: Min Ven, han havde en Vingaard paa en frugtbar Høj.

Han grov den, rensed den for Sten og plantede ædle Ranker; han byggede et Vagttaarn deri og huggede ogsaa en Perse. Men den bar vilde Druer, skønt han ventede Høst af ædle. Og nu, Jerusalems Borgere,

Judas Mænd, skift Ret mellem mig og min Vingaard! Hvad mere var at gøre ved Vingaarden? Hvad lod jeg ugiort? Hvi bar den vilde Druer, skønt jeg ventede Høst af ædle? Saa vil jeg da lade jer vide, hvad jeg vil gøre ved min Vingaard: Nedrive dens Hegn, saa den ædes op, nedbryde dens Mur, saa den

trampes ned!

Jeg lægger den øde; den skal ikke beskæres og ikke graves, men gro sammen i Torn og Tidsel; og Skyerne giver jeg Paabud om ikke at sende den Regn.

Thi Hærskarers HERRES Vingaard er Israels Hus, og Judas Mænd er hans

Yndlingsplantning. Han ventede paa Retfærd, — se, der kom Letfærd,

han ventede paa Lov, — se, Skrig over Rov!

Profeten Esajas træder frem for Guds Israel i Templet i Jerusalem under Høsttakkefesten, som kaldtes Løvsalenes Højtid. Folket var nu i Løftets Land, det Land, som Moses's Spejdere kom tilbage fra — til Ørkenfolket. Spejderne fortalte om Vinklaser saa store, at Folket blev slaaet af Forundring og Længsel, mens de drog omkring i Ørkentilværelsen.

Fra da af anvendte Folket Vinstokken som »Livets Symbol». Da Templet blev bygget, blev en gylden Vinstok hængt op

under Taget i Tempelsalen.

Vingaarden, Sangeren synger om, laa paa en Høj, en Bakketop. Der fandtes Vindruer, Taarn og Vinperse. Omkring Vingaarden var der en Mur. Taarnet tjente som Vagttaarn. Vinpersen med Kar skulde opsamle Saften, der skulde blive til Vin. Muren skulde være et Værn.

Med Vingaarden gik det ilde; Forfaldet satte ind, Dyrkningen ophørte. Vingaarden groede til med vilde Vækster, med vilde Druer i Stedet for de ædle. Ødelæggelsen og Forsømmeligheden gik sin Gang. Til sidst var Katastrofen et Faktum paa Grund af Ligegyldighed og Forsømmelser. Selv Muren forfaldt og blev ødelagt. Vildtet fik frit Lejde, og hvad der var tilbage af Vingaarden, blev overtrampet og nedtraadt. Torn og Tidsel, Ukrudt af værste Slags, tog Overhaand som Vegetation.

Profeten stiller med denne Lignelse Israels Folk, Israels Hus, til Ansvar over for Gud HERREN.

Lignelsen om Vingaarden handler om Guds Folk. Gud ventede ansvarlig Forvaltning af de Gaver, Folket fik af HERREN. Men han fandt Ulydighed, Vantrivsel, Ansvarsløshed, utro Forvaltning og Ligegyldighed.

Hvad siger dette os? Som Kirke, som Guds Folk?

Vingaarden er Guds Rige. Vagttaarnet er Kirkens Hyrde- og Læreembede, Kirkens Lærestol, Prædikestol. Vinstokken, Vinpersen er HERRENS Alterbord. Muren er Guds Bud. Alt har Vingaardens Herre, Kristus, bragt i Stand. Vor Frelser venter at finde ædel Frugt, ægte Druer; og saa har vilde Druer og Vildskud faaet Overtaget. Vagttaarnet, Kirkens Lærestol i Menighederne har forsømt at holde Vagt. Muren af Guds Bud er brudt ned. Vildtet nedtrampes HERRENS Vingaard — Kristi Kirke. Det er vor Situation.

Et helt Folk kan gøre sig skyldig i Forsømmelser og Vantrivsel. En Mur kan nedbrydes af fremmede, Voldsmænd og Fjender. Men den kan ogsaa forfalde og

nedbrydes og falde sammen af Mangel paa Vedligeholdelse.

Den Trusel, Profeten anvender ved Hjælp af Billedsproget og udtaler over sit Folk Israel, den hviler ogsaa over det nye Israel, Kristi Kirke og Menighed. Vi har som HERRENS Disciple faaet Adgang til Vingaarden; men vi har forsømt at vogte over Plantningerne, Afgrøden, Forvaltningen, Taarnet, Vinpersen og Murene.

Afkristningen og Forfaldet, Ødelæggelsen inden for Kirken maa vi tage alvorlig. Vi har at vogte over denne skønne Skat, som er betroet os af HERREN, saa at vi kan findes som tro Husholdere. Vi kan miste Herrens Gaver, — de kan blive taget fra os. Gud kan straffe os, endda ved at han selv bryder ned, knuser og til-

intetgør.

Vor Bøn og vort Arbejde maa gaa ud paa, at dette ikke sker ogsaa her hos os. Vi kaldes til Vagttjeneste, Aarvaagenhed, Beredskab til at værne om og kæmpe for en ret Forvaltning af HERRENS Naademidler i Kristi Kirke. Vi har Ansvar for, at Guds Evangelium forkyndes rent og uforfalsket, og at Herrens Sakramenter forvaltes ret.

O, hjælp os, Gud Fader,

o, hjælp os, Gud Søn,

o, hjælp os, Gud Helligaand!

ÆRE VÆRE FADEREN OG SØNNEN
OG HELLIGAANDEN

SOM VAR OG ER OG BLIVER

EEN SAND GUD FRA EVIGHED

OG TIL EVIGHED. AMEN.

Oversættelse: Poul Pedersen

BORTSENDELSESTALE

ved Afslutningen paa Gran ved Vesperen i Nicolaikirken Søndag den 9. Januar 1983
v/Sognepræst Kjell Meyer

SELVE Kirkestævnet er naaet til sin Afslutning; en Del maa rejse tilbage til Hjem og dagligt Virke og kan følgelig ikke deltage i Aarsmødet, som begynder i Aften og fortsætter i Morgen.

Tak for Fællesskab! — Tak for Samvær!

Vi vil leve Fornyelsen inden for den Kirke og Menighed, hvor vi har vor Plads. Vi siger et fortsat ja til Kaldet fra Gud til at virkeliggøre Visionerne af en levende, folkelig Kirke, som bekender, at Kristus er Herre.

Guds hellige Ord er stadig nyt, ungt og kraftfuldt. Omvendt er det, der ældes, forvitret og tæres bort, netop det, der regnes for tidssvarende, det tidsbundne — det, som Mennesker selv ordner og finder paa af sig selv.

Lad os staa for det, som Bibelen lærer, — det, som den kristne Kirke til alle Tider har bekendt. Lad Missionens Aand sprænge Lænkerne, som gør Kirken ufri, de Lænker, som holder den i Fangenskab, og som hæmmer Kirkens Frihed.

Vi har Ansvar for at overlevere til en kommende Generation af kristne en mere levende Kirke. Vi vil, at en ny Generation af kristne skal vokse op og udvikles i en levende Menighed, i en fri, stærk og glad Kirke. Vi vil samle os, gaa videre sammen, samme Vej, aabne, villigt tjene og ofrende, adlydende vor Herre.

Kirkelig Fornyelse lever ikke i en Verden af Illusioner, men af Visioner, som Herren har givet os.

Kirkelig Fornyelse er et Bøns- og Arbejdsfællesskab inden for den Kirkeafdeling, som hedder Den norske Kirke. Vi maa stadig minde ved Kirkeafdeling paa alle Niveauer om det Læregrundlag og det Hverv, det Mandat, som Kristi Kirke i Norge har fra Kirkens Herre, Kristus. Derfor maa vi arbejde teologisk og praktisk med et Helhedssyn paa Kirken, Mennesket og Tjenesten.

I Ord og i Handling maa Lægfolk og Præster og alle øvrige Menighedsarbejdere med forenede Kræfter vise, at Kirkens Lære kan og maa komme til Udtryk i

vort Liv og i vore Handlinger. Det sker paa Kirkens klassiske Maade med en Tro, som bekender, at alt er afhængigt af Gud, og i et Arbejde, som om alt er afhængigt af os.

Himmelske Fader!

Giv os en ny Vision af din Herlighed, en ny Oplevelse af din Magt,

en ny Troskab mod dit Ord,
en ny Hengivenhed i din Tjeneste,
dit hellige Navn til Ære
og til dit Riges Fremme
ved Jesus Kristus, vor Herre,
i Helligaandens Enhed.
Amen.

Oversættelse: Poul Pedersen

GRAN-STÆVNET 1983

SÅ blev det da min chance at komme med på BØNNE- OG ARBEIDSFELLESSKAPET KIRKELIG FORNYELSEs årsstævne i Norge.

Når jeg gjorde noget for at komme af sted, var det naturligvis fordi jeg har hørt så meget godt om Gran fra dem, der har været der før. Det er dette meget gode, jeg nu kan stemme i med – ikke bare »på grund af andres tale, men jeg har selv hørt og erfaret det».

Hurtigt konstateret må vi jo sige, at nordmændene er bedre til det hele. De er flere, end vi er. De repræsenterer et højere niveau indenfor kirkens teologer. De er flere lægfolk med »borgerlig status», flere aktive kvinder med kirkelig og social erfaring, flere børn og mange flere organister og musikere. De tæller en stærk ener som Børre Knudsen, hvis sag giver samling og inspiration til hele bevægelsens anliggende.

De ydre rammer er særdeles gode: Et godt, velrenommeret gæstgiveri og konferencested i umiddelbar nærhed af to skønne gamle kirker, hvor den ibrugværende sognekirke, Nicolaikirken, dannede en særdeles værdig ramme om de forskellige tjenester. Ja, det vil dog sige, at messerne i år ikke blev fejret i kirken på grund af det stedlige menighedsråds forbud mod at man fraveg stedets praksis med alkoholfri nadvervin!! – altså et lille plus i dansk principløsheds favør. Men så fejrede vi altså messerne i konferencerummet under ikke mindre værdige former, sagen taget i betragtning. Det må

dog også her i ærlighedens navn nævnes som en anfægtelse, at man ved den ene messe lod en kvindelig diakon, iklædt liturgiske klæder, gøre tjeneste.

Foredragene lå for mig at se på et meget højt niveau. Stævnets hovedtema var »Udødelighedens lægemiddel» (Den hellige Nadver). Domprovst Per-Olof Sjögren, Göteborg, holdt dobbeltforedrag under emnerne »For at vi alle må have del i det ene brød» og »Forkyndelse af Herrens død, indtil han kommer». Disse foredrag var god katolsk nadverlære i en klar luthersk belysning.

Roald Flemestad, som nogle sikkert husker fra vores eget årsstævne i Århus, holdt under emnet »Hvad vil det sige at leve i Kirken?» et meget kritisk historisk og systematisk foredrag om de lutherske statskirker, hvor særlig een prægnant karakteristik bed sig fast hos mig: Den lutherske kirke har ikke været villig til at holde fast ved sin oprindelse og ikke været villig til at lære noget nyt.

Med dette foredrag var der lagt op til den helt aktuelle kirkepolitiske situation i Skandinavien, som den blev belyst af Per-Olof Sjögren for Svenska Kyrkans vedkommende med den nye »demokratisering» af kyrkomötet, som har ført til, at den svenske rigsdag nu lovformeligt i alle henseender står over Svenska Kyrkan; og af Børre Knudsens advokat, som gennemgik Børre Knudsen-sagen, som den står nu på vej fra landsret til højeste-

Afsluttes side 37

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

„OG DE HOLDT FAST”

LANDSKONVENT
I
KØBENHAVN

12. - 14. MAJ 1983

BETHLEHEMSKIRKEN

»OG DE HOLDT FAST» (Ap. G. 2,42)

Den, der har hænderne fulde, har svært ved at holde fast i noget som helst. Kommer vi til Gud med hænderne fulde af vor egen hjemmelavede eller »forbedrede» kristendom, er det ikke let at holde fast ved det, som Gud vil give os. Og omvendt: hvis vi vil holde fast ved Guds gaver, bliver vi nødt til at slippe det, vi har i hænderne. Menigheden i Jerusalem praktiserede »de tomme hænders teologi», for »de holdt fast ved apostlenes lære og ved fællesskabet, ved brødsbrydelsen og bønnerne». Er der nogen mening i at forkynde »de tomme hænders teologi», som det sker vidt og bredt i vor kirke, hvis man ikke er villig til at holde fast ved det, som Gud har overleveret os i sin hellige kirke?

På landskonventet vil vi i år samle os om apostlenes lære og brødsbrydelsen som det, vi skal gribe om og holde fast ved. Det sker ikke alene teoretisk ved foredrag og samtale om emnet, men først og fremmest i praksis ved selv at give os ind under apostlenes lære i skriftlæsning og prædiken og ved selv at fejre den hellige nadver i messen.

Lad os gøre som den første menighed: holde fast i praksis! Derfor: velkommen til landskonvent 1983!

Olav Fog

DUEN

er symbol på Helligånden. Det er kun Helligånden, som kan forny Kirken.

Helligånden virker gennem

- Guds ord
- dåben
- skriftemålet
- nadveren

Sådan vækker Han i os tro på Jesus Kristus.

Fællesskabet **KIRKELIG FORNYELSE** arbejder på, at dette kan få førstepladsen i Kirken og i dit liv!

PROGRAM

Kristi Himmelfartsdag den 12. maj

- 17.45 Psalmodi-tjeneste (koret synger Davids-psalmer).
Bethlehemskirken.
- 18.45 Aftensang (vesper).
Betragtning ved stud. theol. Peter Østerby-Jørgensen.
Bethlehemskirken.
- 19.00 Aftensmad (medbringes).
Menighedshuset.
- 20.00 »Og de holdt fast – VED APOSTLENES LÆRE». Foredrag ved pastor Poul Exner.
Kaffe. Menighedshuset.

- 22.00 Aftenbøn (completorium).
Bethlehemskirken.

Fredag den 13. maj

- 7.00 Morgensang (byzantinsk).
Denne gudstjeneste er en del af kirkens faste ugeplan.
Bethlehemskirken.
- 9.00 Højtidelig messe. Prædiken ved pastor Christian Braw, Malmö.
Bethlehemskirken.
- 10.30 KIRKENS FRIHED. Foredrag ved pastor Christian Braw, dekan for Malmöhus Län (»Svenska Kyrkans

- Fria Synod»). Menighedshuset.
- 12.15 Tolvssang (sext).
Bethlehemskirken.
- 12.45 Frokost (smørrebrød). Bestilles forud. Menighedshuset.
- 14.30 Besøg i den gamle Bethlehemskirke i Blågårdsgade (indgang: Aboulevard 26 gennem porten).
ERINDRINGER FRA BETHLEHEMSKIRKEN ved pastor Tage Lunn.
HVAD SKER DER I HUSET I DAG? Evangelisk-Luthersk Missionsforening.
- 16.00 Evangelisation på Blågårds Plads. (Præster gerne i ornat).
- 16.30 Procession til Bethlehemskirken.
- 17.00 Aftensang (festvesper).
Prædiken ved pastor Ole Skjerbæk Madsen. Bethlehemskirken.
- 18.30 Middag. Bestilles forud.
Restaurant »Den sorte gryde»,

- Aboulevard 27.
- 20.00 »Og de holdt fast – VED BRØDSBRYDELSEN». Foredrag ved pastor Urban Schrøder.
Kaffe. Menighedshuset.
- 22.00 Aftenbøn (completorium).
Bethlehemskirken.

Lørdag den 14. maj

- 9.00 Messe. Prædiken ved pastor H. J. Thorsgaard Mortensen.
Bethlehemskirken.
- 10.00 Generalkapitel. Dagsorden er udsendt til medlemmerne af FKF.
Menighedshuset.
- 12.15 Tolvssang (sext).
Bethlehemskirken.
- 12.45 Frokost (smørrebrød). Bestilles forud. Menighedshuset.
- 13.30 Generalkapitel (fortsat).
Menighedshuset.
- 15.00 Afslutning.

TILMELDING

Af hensyn til en god tilrettelæggelse bør tilmelding ske snarest på nedenstående blanket, der sendes til FKF's kasserer, organist Axel Madsen, Carit Etlars Vej 5, 1. tv., 1814 København V. **Sidste frist** for tilmelding er mandag den 2. maj 1983. Samtidig indbetales **konventsafgif-**

ten kr. 75.

Tilmelding til måltiderne sker samtidig. Og måltiderne betales forud.

Der er ikke beregnet fælles morgenmåltider, ligesom man selv må medbringe madpakke til torsdag aften. Drikkevarer kan købes. Kaffe til møderne betales på stedet med kr. 10.

TILMELDING

til Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSEs landskonvent i København 1983

Navn

Adresse

Telefon

Konventsafgiften samt betaling for evt. måltider (se bagsiden) fremsendes

☐ på vedlagte check.

☐ på giro 2 08 81 42
kassereren for Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE
organist Axel Madsen, Carit Etlars Vej 5, 1. tv., 1814 København V.

Tilmelding til måltiderne sker på bagsiden.

ADRESSER

Bethlehemskirken er beliggende Åboulevard 8. Menighedshuset ligger i gården med indgang Tømergade 9 gennem porten. Man går dog til og fra kirken over gården.

Buslinier: Linie 13 fra Hovedbanegården. Stoppested på Åboulevard lige før kirken (lige efter søerne).

Linie 2 fra Rådhuspladsen. Stoppested i Rosenørns Allé (lige efter søerne).

Linie 8 fra Rådhuspladsen. Samme stoppested som linie 13.

PROCESSION

Præster og diakoner opfordres til at medbringe alba og hvid stola. For præsternes vedkommende eventuelt ornat til brug på Blågårds Plads. Alle bør tage del i processionen – både lægfolk og præster.

Medbring: »129 Salmer«.

Yderligere eksemplarer af programmet fås ved henvendelse til FKF's kasserer, adresse se ovenfor.

KIRKELIG FORNYELSE

✠ er en *VISION*

om, at Kirken er Himmeriget på jorden i *din* menighed samlet i *din* kirke under prædikestolen, hvor Guds ord bliver udlagt, omkring alterbordet, hvor Jesu legeme og blod bliver uddelt. Her er Himlen allerede til stede på jorden.

✠ er en *ARBEJDSOPGAVE*.

Derfor er Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE blevet organiseret. Vi beder og arbejder for en sand fornyelse af den menighed, som hver enkelt tilhører, og af hele Den danske Kirke.

✠ er en *LIVSFORM*,

hvor stammen er søndagsgudstjenesten i Guds hus, og rammen er den regelmæssige morgen- og aftenbøn. Det er at leve som Kristus-vidne på sin arbejdsplads og at bruge både nadveren og skriftemålet ofte.

Jeg ønsker at deltage i følgende fælles måltider:

Fredag den 13. maj

Frokost.	Smørrebrød á kr. 5,-.	Antal ☐	= kr.
	Ostemad á kr. 5,-.	Antal ☐	= kr.
Middag.	Schnitzel og isdessert, kr. 56,-		= kr.

Lørdag den 14. maj

Frokost.	Smørrebrød á kr. 5,-.	Antal ☐	= kr.
	Ostemad á kr. 5,-.	Antal ☐	= kr.

Prisen er exclusive drikkevarer.

Konventsafgift = kr. 75,00

I alt kr.

ret. I Norge er de jo så heldige, at de har en kirkekamptradition tilbage til besættelsen. Som et dilemma for både stat og statskirkelighed er denne tradition helt på Børre Knudsens side.

Som antydning i indledningen er det sanglige og musikalske niveau særdeles højt i norsk kirkelig fornyelse. Bevægelsens særlige underafdeling »Pro ecclesia« markerede sig stærkt – også i ydre klædedragt – men især ved også at være i stand til på en aften (nat) at komponere og indstudere og næste morgen at uropføre en motet for blandet kor.

Påstanden om at højkirkelighed skulle være stiv ritualisme er aldrig blevet bevist. På Gran-stævnet blev den endnu en-

gang eftertrykkelig modbevist på den særlige vågenat lørdag aften, hvor vi på karismatisk plan nærmest dansede rundt i kirken og sang hele repertoiret af litterære og musikalske stilarter og lod allehånde »begæringer og ønsker fremkomme under taksigelse og bøn«.

Men når de således i mange ydre ting synes at være nået længere end vi, så skal vi hernede blot erindre hinanden om, at troens banebryder og fuldender er nøjagtig den samme hernede som deroppe.

Jeg kan sluttelig blot opmuntre så mange som muligt til at indstille sig på at tage til Gran næste år. Vi er tilsyneladende meget velkomne.

Poul Exner

MARIA I DEN EVANGELSK-LUTHERSKE BEKENDELSE

VI vil opsøge Maria i den evangelisk-lutherske bekendelse og går derfor til Konkordiebogen af 1580. Her finder vi 7 betegnelser for Maria.

1.

Beata: salig. Den er for det første bibelsk (Luk. 1,48): Nu herefter skal alle slægter prise mig salig. For det andet siger de lutherske dogmatikere fra 17. århundrede bestandig Beata Maria.

2.

Sancta: hellig. Sammen med apostlene og mange andre er Maria i særlig grad hellig, indviet til Gud og fyldt med guddommeligt liv.

3.

Pura: ren. Maria hører til de rene af hjertet. Men hendes renhed omfatter også legemet. Der tænkes på hendes jomfruelighed. I de smalkaldiske artikler, altså hos Luther selv, står pura efterfulgt af sancta sempervirgine, den hellige bestandig jomfruelige.

4.

I Konkordieformelen kaldes hun denne *højlovede jomfru*. Når alle slægter i lydhed mod Skriftens ord priser Maria salig, så er hun i sandhed højlovet, da man ikke kan sige noget større og bedre om et menneske.

5.

Apologien, Melanctons forsvar for den augsburgske bekendelse, bruger stærke udtryk: *Særdeles værdig til de højeste æresbevisninger.*

6.

Konkordieformelen begrundet dette ved at kalde Maria *Guds Moder og gudsføderen*. Hun har ikke bare født et menneske, Jesus af Nazareth, men Gud.

7.

Maria er *sempervirgo, bestandig jomfru*. Det er Kirkens gamle tro. Fornægtelsen heraf er en rest af den gamle rationalisme. Jesus er ikke bare Guds enbårne søn, men også Marias enbårne.

Nej, siger de moderne rationalister og peger på Bibelens tale om Jesu brødre og søstre. Ja, men den siger ikke, at Maria har født dem. Broder betyder vittterligt ikke i Bibelen overalt kødelig helbror, men også halvbror, fætter og slægtning samt åndelig bror.

Hvis den hellige familie betragtes nærmere, bliver det snart klart, at Marias og Josefs gerning med at føde og fostre Guds Messias har fyldt deres liv så fuldstændigt, at det ikke har været et almindeligt ægteskab, men at Maria vel har været lovformeligt gift med Josef, den brave og fromme håndværker, og dog stadig hans evige trolovede.

Når læren om jomfrufødselen støder

så stærkt an i vor tid, er det slet ikke på grund af det biologiske under, nej, det er jomfruen i centrum af frelsen, der er en hård anstødssten i vor moderne panseksualistiske tid og kultur.

Så bliver nogle inden for Kirken bange og usikre og giver efter, men det er helt forkert. Vor slægt skal netop møde jomfruen. Den lede liderlighed skal møde den rene, sunde kyskhed.

Når vi nu kort og sagligt har betragtet Maria i Bekendelsen, bliver det soleklart, at teologien og forkyndelsen i Danmarks Folkekirke er langt fra ortodoks i sin lære.

Theodor Kühl

TIL RE-FORMATIOS LÆSERE

DER er mange måder, hvorpå vi kan udbrede de tanker og den kristentro, der kommer til udtryk i artiklerne i Re-formatio. Hvis vi går ind for tankerne og troen, kan vi leve dem. Vi kan også tale om dem med vore venner og med vore naboer. Og hvis vi ikke samler på de forskellige numre af Re-formatio, så kan vi give bladet til en bekendt, når vi har læst det. Men man skal aldrig give noget til andre, med mindre man selv synes om det. Et dårligt nummer af Re-formatio skal man ikke

bruge i missionsarbejdet. Men det kunne jo også ske, at der i et nummer af Re-formatio pludselig stod en artikel, hvis indhold man gerne vil delagtiggøre andre i. Skulle det ske, så kan enhver læser af Re-formatio henvende sig til ekspeditionen og for gode ord og en pengegave til bladet få tilsendt ekstrainumre. Jeg håber, at mange af bladets læsere finder anledning til at gøre brug af denne mulighed, så vore tanker kan komme ud til så mange som muligt.

Red.

BREV FRA EN LÆSER

VI er nok nogle stykker i den høj-kirkelige bevægelse, der har mere eller mindre sympati for den romersk-katolske kirke. I hvert fald har jeg det – særlig i den mere moderate udgave, som vi træffer Romerkirken i her i Norden. Alligevel har denne kirke nogle lærepunkter, som vi ikke kan tilslutte os.

At kunne tilbagevise disse lærepunkter på en ordentlig måde – og ikke bare på den sædvanlige anti-romerske facon, der præger mange folkekirkekristerne – er vigtig i vor tids økumeniske klima.

De tysk-kyndige iblandt os kan – efter min opfattelse – hente god hjælp i et par bøger, som jeg selv har købt i den

gammel-katolske kirkes boghandel i Bonn, Vesttyskland.

Det drejer sig om følgende bøger:

1) Pastor P. F. Pfister: Ist die leibliche Himmelfahrt Mariae ein katholisches Dogma? (2,- DM). I dette lille skrift gør pastor Pfister rede for det nyeste romersk-katolske Maria-dogme, der blev bekendtgjort af pave Pius XII den 1. november 1950. Dette dogme går ud på, at jomfru Maria er optaget i himmelen med legeme og sjæl. Pastor Pfister viser, at dette dogme ikke hører med til den katolske kirkes lære, fordi 1) det strider imod bibelen, 2) det er ukendt i kirkehistorien i de 5 første århundreder – og optræder derefter som en legende, ingen fæster lid til, 3) – og det er interessant: dogmet afvises af flere betydelige romersk-katolske teologer indtil 1. november 1950. Efter den tid må man acceptere det, for den ufejlbare pave har udtalt sig ex cathedra. – Om netop pavens ufejlbarhed ex cathedra handler den anden bog, som jeg vil omtale. Det er pastor Wolfgang Krahl's meget interessante bog »Oekumenischer Katholizismus» (10,- DM). Med udgangspunkt i det berømte Jerusalem-koncil, der er omtalt i Ap. G. beskriver pastor Krahl forholdet koncil-pave gennem kirkehistorien helt

op til 1970, da denne bog blev trykt. Han viser bl.a. med mange citater, hvordan mange af de tyske, romersk-katolske biskopper før dogmatiseringen i 1870 bekæmpede ufejlbarhedsdogmet hæftigt – men også hvordan de efterhånden indså, at slaget var tabt. Kun kirkehistorikeren Ignaz von Döllinger fra München og hans tilhængere holdt ud, og de etablerede – efter at være blevet exkommuniceret fra den romersk-katolske kirke – den gammel-katolske kirke. Sidst i bogen gør pastor Krahl rede for de økumeniske tilnærmelsesforsøg, der i lyset af det 2. Vatikanerkoncil er sket også mellem romerske og gammel-katolikker.

Disse to bøger – samt »Alt-katholisches Jahrbuch» og anden relevant litteratur om de gammel-katolske kirker – kan fås ved henvendelse til: Willibrord-Buchhandlung, D-5300 Bonn, Gregor Mendel-Strasse 26, Bundesrepublik Deutschland.

PS. Kommer man til Malmö, har man forøvrigt mulighed for at deltage i en gammel-katolsk messe, som pastor Sven-H. Jakobsson afholder på Evagatan 24. Han udgiver også det lille blad: »Sursum Corda», som indeholder små, fine artikler om gammel-katolicisme på svensk.

Bjarne Andersen, Rudkøbing

LÆST

Regin Prenter: Guds virkelighed. Anselms »Proslogion» oversat og udgivet som en indførelse i teologien. Udgivet af Konvent for Kirke og Teologi. Lohses Forlag, Fredericia 1982. 176 sider. Pris: 152,50 kr. indbundet.

EN varm tak skal lyde til Prenter og til konventet for denne bog. Den er et fest-skrift (75 år) fyldt af indlevelse, klarsyn og optimisme.

Idet Prenter i dobbelt forstand »taler

med» Anselm i en tilpas ordret oversættelse (synoptisk stillet overfor den latinske tekst) og en grundig udlægning påviser han, hvordan »Proslogion» trods sine 900 år er mindst lige så aktuel i dag som dengang. I et efterskrift sker et skarpt, men loyalt opgør med moderne sækular-teologi og dens tale om, at »Gud er død». Prenter godtgør med enestående teologisk og filosofihistorisk overblik, at det kun er oplysningstidens gudsbegreb (især hos Descartes og Kant), der er brudt sam-

men, fordi det med naturvidenskabens og teknologiens udvikling blev overflødiggjort: Mennesket blev sin egen herre. Guds virkelighed derimod er højere end menneskets tanker og har sin egen rationalitet, som (kun) er at finde i Guds åbenbaring af sig selv som den treenige i hans evige Ords eller Søns menneskevordelse.

Derfor er troen det eneste brugbare udgangspunkt for al sand theologi. (Jfr. skriftets titel: Fides quaerens intellectum = Troen der søger indsigt). Og her i livet er vi kun undervejs til at blive theo-loger («gudkyndige»).

Bogen afsluttes med en ajourføring af Prenters bibliografi, hvis antal numre næsten bliver så mange som dage i et år.

Henrik Bo Jacobsen, *Allerød*

DEN STILLE UGES GUDSTJENESTER
ved Ole Skjerbæk Madsen. Re-formatio 1983 (i kommission). 52 sider. 30,00 kr.

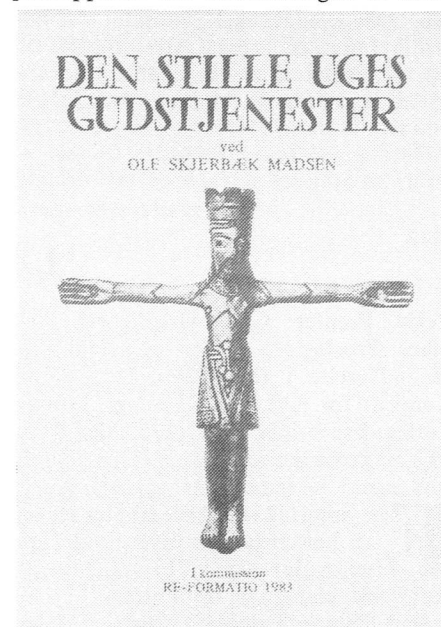
KIRKEÅRETS tyngdepunkt er den stille uge; her samles menigheden om det, som er vor tros centrum: Guds kærlighed til os, åbenbart i Jesu lidelse, død og opstandelse.

Oprindeligt rummedes hele dette indhold i én eneste gudstjeneste: påskens gudstjeneste, oldkirkens store dåbsgudstjeneste. Her var alle motiverne samlede: forkyndelsen af Guds plan for skabelse og genløsning i det gammeltestamentlige vidnesbyrd og Guds plans udfoldelse i Jesu ophøjelse (på korset, af graven, til himmelen) og vor delagtighed deri ved den nye fødsel af vand og Ånd og ved fællesskabet om Herrens legeme og blod.

Men denne fest var så stor, at dens indhold måtte uddybes ved en udvidelse af antallet af festdage: torsdag, fredag og søndag – samt de efterfølgende 50 dages glæde, som alle, inclusive Kristi himmelfart og Pinsedag, udtrykker den samme

Jesu ophøjelse, som forkyndes i påskesnatten, og festen måtte indledes med en forberedelsestid, fasten. Skærtorsdag er denne forberedelses kulmination, idet boden munder ud i indbyrdes forsoning, hvorfor også fodtvætningen er dagens egentlige evangelium og hovedtema; dagen er altså ikke bare en historisk mindetagsdag om nadverens indstiftelse, men snarere bliver det en besindelse på ét afgørende aspekt af nadveren: Fællesskabet, forligelsen, enheden i Kristi legeme – vi er hverandres tjenere. Tilsvarende er Langfredag mere end en sørgefest; det er en dag til fordybelse i korsets mysterium, jfr. læsestykket af Irenæus ved morgensangen; det er en livets dag midt i sorgen og smerten: Jesu død er en del af hans ophøjelse. Dagene forud for Skærtorsdag bringer os ind i en stadig mere koncentreret fordybelse i Jesu ophøjelses mysterium.

Nærværende forslag til ritualer for den stille uges gudstjenester rummer både nadvergudstjenester og tidebønner. Om principperne for udformningen af tide-

bønner i sognemenigheden og dermed også for de mere specielle tidebønner i sognemenighedens fejring af den stille uge kan læses i Re-formatio 5/1980, hele publikationen, dog især artiklen: Hvordan får vi en sognemenighedens tidebøn? I den stille uge modificeres tidebønnerne, ja forenkles i ugens løb til en koncentration om det mest nødvendige! Det bemærkes også, at der er flere daglige bønner og tjenester, end det normalt ville være tilfældet i en sognemenighed i en almindelig uge i kirkeåret. Dagene er i højere grad gennemtrængt af bøn; indflydelsen fra den asketiske bevægelse gør sig stærkest gældende i den stille uge: vi bliver alle troskæmpere, asketer eller atleter for Herren ansigt til ansigt med Jesu ophøjelses mysterium.

Forslaget er inspireret fra Øst og fra Vest. De principielle inspirationer kan der læses om i nævnte nr. af Re-formatio. En række enkeltheder er inspireret fra koptisk ritus, som jeg har oplevet under et studieophold i Cairo som en meget udtrykfuld fejring af den stille uge, men ellers er det romersk-katolsk og katolsk-apostolsk ritus, der sammen med Dansk Tidebog udgør de væsentligste inspirationskilder. Af enkeltheder kan nævnes:

Fra koptisk og østlig tradition stammer Lazarus-temaet for lørdagen før Palmesøndag. Korversene på Palmesøndagen er hentet fra orthodox ritus. Fodtvætningen er koptisk inspireret; det gælder tekstlæsninger, korvers og den bearbejdede konsekrationbøn. Det udvidede nadverritual er en bearbejdelse af den ægyptiske basilius-anafor, som regnes for den mest originale version af Basilius-liturgi-ens eukaristibøn; dette ritual er sammenholdt med den 4. romersk-katolske eukaristibøn. Også påskesnattens fredshilsen er en bearbejdelse af koptisk praksis; dog er korsangen armensk.

Fra romersk-katolsk ritus er inspiration hentet til udformningen af Palmesøndags palmeprocession og højmesse. Langfredagens højtidelige tjeneste rummer mange lighedspunkter med romersk-

katolsk ritus. Det samme gælder påskesnattens gudstjeneste – selvom der ligger mere end 10 års eksperimentering bag den konkrete udformning i forsøget på at skabe en »dansk« påskensgudstjeneste (bemærk f.eks. den for nærværende ritual særlige brug af Grundtvigs »I kvæld blev der banket« ved den indledende lysprocession; det bliver et stykke kirkedrama, en sangleg, som hele menigheden tager del i). En tilnærmelse til Dansk Messebogs (Forlaget Re-formatio) forslag er ligeledes tilstræbt.

Katolsk-apostolsk ritus har øvet en væsentlig indflydelse på udformningen af den højtidelige afslutning på Skærtorsdags aftenmesse, jfr. brugen af Sl. 2 og læsningen af afskedsamtalerne.

Når jeg har vovet at bringe dette fyldige ritual-forslag frem for offentligheden på trods af, at der næppe er nogen menighed i Folkekirken, som i dag kan gennemføre alle de anførte tjenester, sker det i håbet om, at den stille uge får en stærkere plads i den danske menigheds liv, hvis læserne af dette forslag vil arbejde derfor, bede derom og bruge hæftet som inspiration dertil. Måske ville det være en vej frem, hvis man provstivis fordelte tjenesterne mellem de forskellige kirker og således betragtede provstiet som en åndelig enhed. Dertil skal føjes, at vi først i Vigerslev Kirke og siden i Bethlehemskirken har kunnet glæde os ved og glæder os til at opbygges ved et stort antal af de anførte tjenester.

Som præsentation bringes ovenfor Ole Skjerbæk Madsens forord til heftet. Det blev taget i brug i Bethlehemskirken i København i den stille uge i år. »Den stille uges gudstjenester« er velegnet som inspiration til på meningsfyldt måde at fejre den stille uge – også om det kun kan ske ved at holde enkelte af de angivne tjenester.

Der er trykt så mange eksemplarer, at interesserede i god tid før næste påske kan købe heftet ved indsendelse af 30 kr. plus porto 3 kr. til Re-formatios ekspe-

dition. Gironummer og -adresse, se bagsiden af bladet.

Anders Studsgård

KIRKELIG FAMILIELEJR 1983

18. - 24. juli

Sundevedcentret

Stenderup Kirkebakke 4, Nybøl, 6400 Sønderborg

Mandag den 18. juli

Ankomst i løbet af dagen

17.00 Messe. Prædikant: Poul Exner.
Aftensmad.

Fredag den 22. juli

7.00 Messe: Maria Magdalene.

Lørdag den 23. juli

7.00 Messe: Birgitta af Vadstena.

Søndag den 24. juli

10.00 Højmesse. Prædikant: Urban Schröder.
Afrejse i løbet af eftermiddagen

Dagsprogram

8.30 Laudes.
10.00 Bibeltime/foredrag: Kvinder i Kirken.
Legestue for de mindste.
17.30 Vesper.
21.30 Completorium.

Bibeltimer/foredrag

Tirsdag: Kvinder i Gammel Testamente v/Bjørn Hansen, København.
Onsdag: Herrens Moder Maria v/H. J. Thorsgaard Mortensen, Ø. Assels.
Torsdag: Kvinder i Ny Testamente v/Jesper Serner-Pedersen.
Fredag: Kvinder i Kirken v/Erling Kristiansen, Gylling.
Lørdag: Kvindelige forfattere i dansk digtning v/Birte Christensen, Frederikssund.

Om eftermiddagen arrangeres leg, boldspil, udflugter m.m.

Om aftenen lejrbrøl/familieaften.

Hver dag: lejlighed til skriftemål efter aftale med en af lejrens præster.

Også *enlige* og *ægtepar uden børn* er velkomne til at deltage.

Priser: Hele centret, campingplads og kirke lejer vi for ialt 7.700 kr. incl. vand og el (også på campingplads). Beløbet deles ligeligt på antal tilmeldte voksne (i 1982: kr. 280 pr. voksen).

Da også køkkenfaciliteter er inkluderet i lejen, arrangeres fællesspisning for alle, der ønsker det (pris i 1982: kr. 160 pr. voksen, børn det halve).

Tilmelding på hosstående slip (næste side) **senest 15. maj** til pastor Hans Christian Christensen, Skt. Jakobs Gade 9, 4.tv., 2100 København Ø. Bekræftelse på tilmelding tilsendes. Evt. oplysninger fås hos samme på telefon 01-42 86 21 (kl. 18-19).

Ledere af lejren:

Poul Exner, UHA-chef
Knud Christensen, Køkkentjenesten
Hans Chr. Christensen, Kirketjenesten

TILMELDINGSSEDDEL

Jeg/vi ønsker at deltage i fællesspisning; kun middag

Jeg/vi tilmelder mig/os Familielejren 83 med: voksne; børn (i alderen år).

Jeg/vi laver selv mad

Navn

Jeg/vi ønsker køjerum

Adresse

Jeg/vi medbringer telt

Jeg/vi medbringer campingvogn

Telefon

.....

NR. 2 - 26. ÅRGANG APRIL 1983

Tage Lunn:	
Røgelsen	25
Kjell Meyer v/Poul Pedersen:	
Velkomsthilsen ved kirkestævnet på Gran	29
Kjell Meyer v/Poul Pedersen:	
Bortsendelsestale ved kirkestævnet på Gran	31
Poul Exner:	
Granstævnet 1983	32
FKF-landskonvent i København 12.-14. maj 1983, program	33
Theodor Kühl:	
Maria i den evangelisk-lutherske bekendelse	37
Knud Christensen:	
Til Re-formatios læsere	38
Bjarne Andersen:	
Brev fra en læser	38
Læst:	
Henrik Bo Jacobsen:	
Regin Prenter: Guds virkelighed	39
Ole Skjerbæk Madsen & Anders Studsgård:	
Den stille uges gudstjenester ved Ole Skjerbæk Madsen	40
Kirkelig Familielejr 1983, 18.-24. juli, Sundevedcentret, program	42

170 HR PASTOR
KNUD CHRISTENSEN
KIRKEGADE 9
3600 FREDERIKSSUND

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Sognepræst *Knud Christensen*, Kirkegade 9, 3600 Frederikssund
Telefon 02-31 03 39

REDAKTIONSUDVALG

Sognepræst *Ole Skjerbæk Madsen*, Kleinsgade 2, 1976 København V.
Sognepræst *Anders Studsgård*, Skovvænget 19, Skarrild, 6933 Kibæk
Pastor *Poul Ulsdal*, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg
Stud. theol. *Peter Østerby-Jørgensen*, Tousvej 85, 2.tv., 8230 Åbyhøj

EKSPEDITION

Bladet koster 50 kr. årligt i abonnement
Beløbet indbetales til kassereren for Fællesskabet Kirkelig Fornyelse,
organist *Axel Madsen*, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Telefon 01-22 67 67 Postgiro 2 08 81 42

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

FORMAND

Sognepræst *Olav Fog*, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande
Telefon 05-34 50 61

BESTYRELSE IØVRIGT

Søster *Karen Bagge*, Hørsholmsgade 22 D, 2.tv., 2200 København N.
Sognepræst *Poul Exner*, næstformand, Svanens Kvarter 19 C, 2620 Albertslund
Organist *Axel Madsen*, kasserer, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Sognepræst *Helge Tagatz*, sekretær, Landsbygaden 68, Sengeløse, 2630 Tåstrup
Medlemmer betaler 150 kr. årligt til fællesskabet. Dette beløb omfatter også abonnement på Re-formatio. Ægtepar 180 kr. Studerende og pensionister betaler 75 kr.
for enkelt medlemsskab. Pensionistægtepar 90 kr.